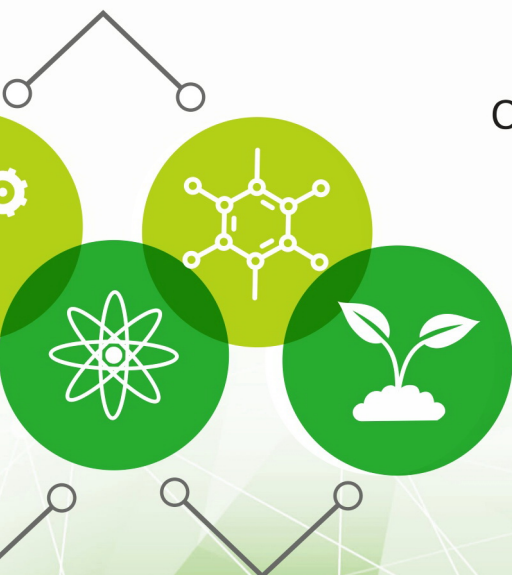

ISSN 2524-0986

 iScience

АКТУАЛЬНЫЕ НАУЧНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ

СБОРНИК НАУЧНЫХ ТРУДОВ

Выпуск 5(25)
Часть 6

Переяслав-Хмельницкий
2017

АКТУАЛЬНЫЕ НАУЧНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ

ВЫПУСК 5(25)
Часть 6

Май 2017 г.

СБОРНИК НАУЧНЫХ ТРУДОВ

Выходит –12 раз в год (ежемесячно)
Издается с июня 2015 года

Включен в наукометрические базы:

РИНЦ http://elibrary.ru/title_about.asp?id=58411

Google Scholar

<https://scholar.google.com.ua/citations?user=JP57y1kAAAAJ&hl=uk>

Бібліометрика української науки

http://nbuviap.gov.ua/bpnu/index.php?page_sites=journals

Index Copernicus

<http://journals.indexcopernicus.com/++++,p24785301,3.html>

Переяслав-Хмельницький

УДК 001.891(100) «20»

ББК 72.4

A43

Главный редактор:

Кошур В.П., доктор исторических наук, профессор, академик Национальной академии педагогических наук Украины

Редколлегия:

Базалук О.А.	д-р филос. наук, профессор (Украина)
Боголиб Т.М.	д-р экон. наук, профессор (Украина)
Кабакбаев С.Ж.	д-р физ.-мат. наук, профессор (Казахстан)
Мусабекова Г.Т.	д-р пед. наук, профессор (Казахстан)
Смирнов И.Г.	д-р геогр. наук, профессор (Украина)
Исак О.В.	д-р социол. наук (Молдова)
Лю Бинцянь	д-р искусствоведения (КНР)
Тамулет В.Н.	д-р ист. наук (Молдова)
Брынза С.М.	д-р юрид. наук, профессор (Молдова)
Мартынюк Т.В.	д-р искусствоведения (Украина)
Тихон А.С.	д-р мед. наук, доцент (Молдова)
Таласпаева Ж.С.	канд. филол. наук, профессор (Казахстан)
Чернов Б.О.	канд. пед. наук, профессор (Украина)
Мартынюк А.К.	канд. искусствоведения (Украина)
Воловык Л.М.	канд. геогр. наук (Украина)
Ковальська К.В.	канд. ист. наук (Украина)
Амрахов В.Т.	канд. экон. наук, доцент (Азербайджан)
Мкртчян К.Г.	канд. техн. наук (Армения)
Стати В.А.	канд. юрид. наук, доцент (Молдова)
Бугаевский К.А.	канд. мед. наук, доцент (Украина)

Актуальные научные исследования в современном мире: XXV Междунар. научн. конф., 26-27 мая 2017 г., Переяслав-Хмельницкий. // Сб. научных трудов - Переяслав-Хмельницкий, 2017. - Вып. 5(25), ч. 6 – 159 с.

Языки издания: українська, русский, english, polski, беларуская, казакша, o'zbek, limba română, кыргыз тили, Հայերէն

В сборнике представлены результаты актуальных научных исследований ученых, докторантов, преподавателей, аспирантов и студентов - участников Международной научной конференции **"Актуальные научные исследования в современном мире"** (Переяслав-Хмельницкий, 26-27 мая 2017 г.).

Сборник предназначен для научных работников и преподавателей высших учебных заведений. Может использоваться в учебном процессе, в том числе в процессе обучения аспирантов, подготовки магистров и бакалавров в целях углубленного рассмотрения соответствующих проблем. Все статьи сборника прошли рецензирование, сохраняют авторскую редакцию, всю ответственность за содержание несут авторы.

УДК 001.891(100) «20»

ББК 72.4

A43

Лугова Вікторія Миколаївна, Єрмоленко Олексій Анатолійович (Харків, Україна) ОСВІТА ЯК ЧИННИК ЗРОСТАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНИ.....	66
Москаленко Елена Владимировна (Ставрополь, Россия) САМОРАЗВИТИЕ РАБОТНИКА В ОРГАНИЗАЦИИ.....	78
Никитина Татьяна Евгеньевна, Смирнова Елена Станиславовна (Москва, Россия) ЕВРОПЕЙСКАЯ СОЦИАЛЬНАЯ МОДЕЛЬ: МНОГООБРАЗИЕ ФОРМ РАЗВИТИЯ В XXI ВЕКЕ.....	82
Огородня Євгенія Миколаївна (Харків, Україна) СТРУКТУРНІ ЗМІНИ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ (СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗМІН).....	90
Оспанова Гульпат Айбасовна (Қызылорда, Қазақстан) ШАҒЫН ЖӘНЕ ОРТА БИЗНЕСТІ ДАМУ ТУДЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК- ЭКОНОМИКАЛЫҚ МАҢЫЗЫ.....	96
Оспанова Гульпат Айбасовна (Қызылорда, Қазақстан) ИНВЕСТИЦИОННАЯ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТЬ КОМПАНИИ.....	100
Панова Оксана Андреевна (Томск, Россия) РОЛЬ РОССИЙСКИХ БАНКОВ В ФИНАНСИРОВАНИИ ИННОВАЦИЙ...	104
Пономарева Анастасия Вячеславовна (Тюмень, Россия) УРОВНЕВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ЗАНЯТОСТИ НАСЕЛЕНИЯ.....	108
Рац Ольга Миколаївна (Харків, Україна) ТЕНДЕНЦІЇ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ БАНКІВСЬКИХ ПРОДУКТІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СВІТОВИХ ФІНАНСІВ.....	114
Сифурова Алёна Игоревна (Харьков, Украина) СУЩНОСТЬ И ВЗАИМОСВЯЗЬ ОБОРОТНЫХ АКТИВОВ И ОБОРОТНОГО КАПИТАЛА ПРЕДПРИЯТИЯ.....	123
Ставерская Татьяна Александровна, Шевчук Ирина Львовна (Харьков, Украина) АНАЛИЗ ТЕНДЕНЦИЙ РАЗВИТИЯ БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ ХАРЬКОВСКОГО РЕГИОНА.....	128
Тасмагамбетов А.Б., Токеш Айгерим (Актобе, Казахстан) ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНА ТАРТЫЛҒАН ИНВЕСТИЦИЯЛАРДЫҢ РОЛІ.....	135
Тімченко Ольга Дмитрівна, Ткаченко Ольга Петрівна (Харків, Україна) РОЗДРІБНА ТОРГІВЛЯ УКРАЇНИ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	140

УДК 314.174

Лугова Вікторія Миколаївна, Єрмоленко Олексій Анатолійович
Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця
(Харків, Україна)

ОСВІТА ЯК ЧИННИК ЗРОСТАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНИ

Анотація. У статті проаналізовано позицію України у рейтингу Всесвітнього економічного форуму за Індексом глобальної конкурентоспроможності. Доведено, що показники освіти є чинником зростання конкурентоспроможності України. Проаналізовано стан освіти в країні, визначено ключові проблеми у цій сфері та запропоновано заходи щодо їх вирішення.

Ключові слова: глобальна конкурентоспроможність, освіта, професійна підготовка, інновації

Luhova V., Yermolenko O.

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics
(Kharkiv, Ukraine)

Abstraction. In the article Ukraine's position in the ranking of the World Economic Forum Global Competitiveness Index is analyzed. It is proved that the performance of education is the growth factor of competitiveness Ukraine. The state of education in the country is analyzed, the key problems in this area is identified and measures to address them are proposed.

Keywords: global competitiveness, education, training, innovation

Аннотация. В статье проанализирована позиция Украины в рейтинге Всемирного экономического форума по Индексу глобальной конкурентоспособности. Доказано, что показатели образования являются фактором роста конкурентоспособности Украины. Осуществлен анализ состояния образования в стране, определены ключевые проблемы в этой сфере и предложены меры по их решению.

Ключевые слова: глобальная конкурентоспособность, образование, профессиональная подготовка, инновации

Освіта в усьому світі визнається ключовим чинником розвитку суспільства та забезпечення його конкурентоспроможності, адже система освіти (зокрема, вищої професійної) є невід'ємною частиною національної інноваційної системи, а ефективні інвестиції в освіту забезпечують умови для появи інноваційних підприємств – фундаменту інноваційної національної економіки. В останні роки в освіті, як і в інших сферах суспільного життя спостерігаються кризові явища, які пов'язані з демографічною ситуацією в країні, економічною та політичною нестабільністю.

Науковий аналіз функціонування і дослідження перспектив розвитку української освіти здійснено в працях В. Кременя, В. Лугового, А. Гуржій, О. Савченка [1], Є. Стадного [2], сучасні ризики розвитку вищої освіти в Україні

досліджено І. Каленюк, О. Кукліним, В. Ямковим [3], управління науково-освітнім простором у контексті інтернаціоналізації розглянуто у роботах Л. Кримець [4], стан та проблеми вищої освіти проаналізовано у дослідженні І. Жилиєва, В. Ковтунця, М. Сьомкіна [5], модернізаційні процеси в освіті та суспільстві висвітлено П. Фроловим [6], Незважаючи на значну кількість досліджень і публікацій, в контексті забезпечення конкурентоспроможності національної економіки в умовах глобалізаційних процесів проблеми освіти вимагають постійного моніторингу та пошуку шляхів їх вирішення з метою недопущення втрати Україною найбільш важливого джерела розвитку.

Згідно з рейтингом Всесвітнього економічного форуму за Індексом глобальної конкурентоспроможності (*The Global Competitiveness Index*) у 2015-2016 Україна посіла 79-е місце серед 140 країн світу, втративши за рік три позиції (у попередньому рейтингу займала 76-у позицію), а у 2016-2017 вже 85-е місце серед 138 країн світу, втративши за рік шість позицій [7-10].

У різні роки значення індексу GCI для України коливалося навколо 4 (найнижче значення 3,9, а найвище – 4,14), а за рейтингом Україна перебувала близько 80 місця (від найвищого 69 місця у 2006/2007 до найнижчого 89 місця у 2010/2011 році (табл 1).

Як показує аналіз, в цілому Україна з 2006 року значно втратила свої позиції у рейтингу, якщо порівнювати з 2016/2017 рр – на 16 пунктів. Хоча у Стратегії-2020 планується підняття України на 40 місце (рис. 1), досягти цього майже неможливо. Жодній країні не вдавалося піднятися на 39 позицій за 5 років починаючи з 2006/2007 року. Найбільшим поступом, досягнутим з 2006/2007 до 2015/2016 року, стало підняття на 38 позицій: Кот-д'Івуару зі 129 на 91 місце та Філіппін з 85 на 47 місце, обидва випадки за період від 2010/2011 до 2015/2016 року. Грузії, країні, яку часто ставлять за приклад для України, вдалося піднятися максимум лише на 27 позицій за 5-річний період, з 93 на 66 місце від 2010/2011 до 2015/2016 року [10].

Таблиця 1

Позиція України в рейтингу Індексу глобальної конкурентоспроможності [10]

Рік	Результат	Позиція	Зміна (в абсолютній величині)	
			індексу	позиції
2006-2007	4,03	69/121	–	-
2007-2008	3,98	73/131	-0,05	-4
2008-2009	4,09	72/134	0,11	1
2009-2010	3,95	82/133	-0,13	-10
2010-2011	3,9	89/132	-0,05	-7
2011-2012	4	82/142	0,1	7
2012-2013	4,14	73/144	0,14	9
2013-2014	4,05	84/148	-0,11	-11
2014-2015	4,14	76/144	0,11	8
2015-2016	4,03	79/140	-0,11	-3
2016-2017	4,12	85/138	0,094	-6

Рис. 1 Динаміка зміни значення GCI України (побудовано за [10])

Таким чином, для України досягнення місця серед топ-70 країн до 2020 року (власне, повернення на свій максимум, якого вона досягла у 2006/2007 році) було б непоганим результатом.

Для досягнення цієї мети, в першу чергу, слід звернути увагу на ті показники рейтингу за якими відбулося серйозне падіння показників та на ті, за якими Україна традиційно посідала високі позиції у рейтингу.

Україна має традиційно високі показники освіти і значні досягнення у розвитку цієї галузі. Загальне охоплення освітою перевищує рівень країн з середнім доходом, а по деяких позиціях досягає рівня країн з високим рівнем доходів. Чисельність осіб з вищою освітою сягає рівня багатьох країн з вищим, ніж в Україні, обсягом ВВП на душу населення. У 2016-2017 рр за позицією «Вища освіта і професійна підготовка» країна посіла 33 місце (у 2015-2016 рр – 34 місце, у 2014-2015 рр – 40 місце). Крім цього, у сфері формування факторів інноваційного розвитку країна зайняла 52 місце (у 2015-2016 рр – 54 місце, у 2014-2015 рр – 81 місце) [7, 8] (рис. 2).

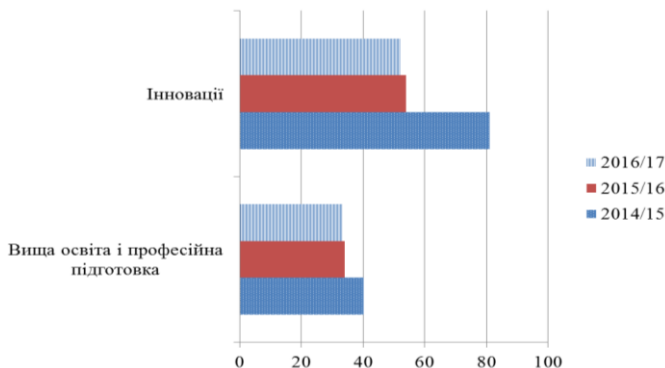

Рис. 2 Рейтинг України за показниками вищої освіти і професійної підготовки та інновацій (GCI) (побудовано за [8])

Аналіз конкретних показників дозволяє зробити висновок про нерівномірність розвитку окремих складових вищої освіти і професійної підготовки та інновацій (рис. 3, 4). Викликає значне занепокоєння низький рівень та подальше погіршення показників «Ступінь підготовки персоналу» (з 74 позиції у рейтингу 2015/2016 рр до 94 позиції у рейтингу 2016/2017 рр) та «Якість шкіл менеджменту» (з 87 позиції у рейтингу 2015/2016 рр до 93 позиції у рейтингу 2016/2017 рр). Крім цього, на 2 позиції нижче Україна за показником якості освітньої системи (з 54 позиції у рейтингу 2015/2016 рр до 56 позиції у рейтингу 2016/2017 рр)

Рис. 3. Позиції України в рейтингу країн за Індексом глобальної конкурентоспроможності за складовою вищої освіти і професійної підготовки (побудовано за [8])

Рис. 4. Положення України в рейтингу країн за Індексом глобальної конкурентоспроможності за складовою інновацій (побудовано за [8])

За складовою «Інновації» у 2016/17 рр втрачено позиції у рейтингу за показниками якості науково-дослідних інститутів (з 43 позиції у рейтингу 2015/2016 рр до 50 позиції у рейтингу 2016/2017 рр) та рівнем витрат компаній на дослідження та розробки (з 54 позиції у рейтингу 2015/2016 рр до 68 позиції у рейтингу 2016/2017 рр).

Глобальні тренди розвитку освіти в сучасному світі проявляються: у зростанні масштабів сектора освіти, дедалі ширшому охопленні населення вищою освітою, створенні наскрізної безперервної системи освіти, в якій усі ланки логічно узгоджені. В різних країнах світу спостерігається різна динаміка, але загальні тренди полягають саме у зростанні вищезазначених показників [11].

Розглянемо, як означені тенденції проявляються в нашій країні.

Найбільшою проблемою, яку сьогодні намагаються вирішити всі без винятку навчальні заклади, є зменшення учнівського та студентського контингентів в абсолютних і відносних показниках. Хоча донедавна за чисельністю студентів у складі населення наша країна перебувала серед лідерів (рис. 5, 6), сьогодні зменшення контингенту набирає значних обертів.

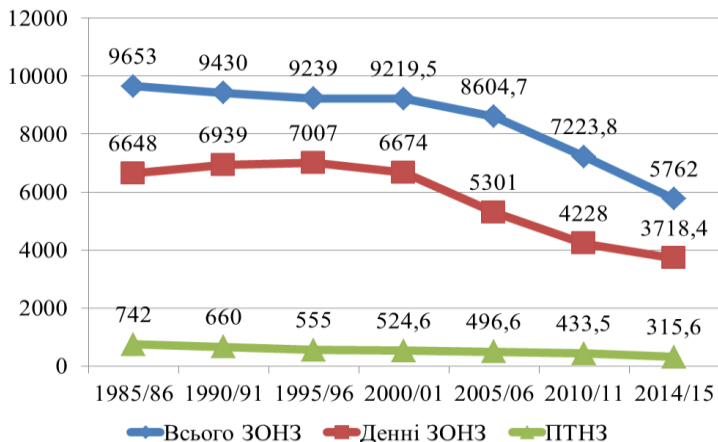

Рис. 5 Чисельність учнів загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладів України [12]

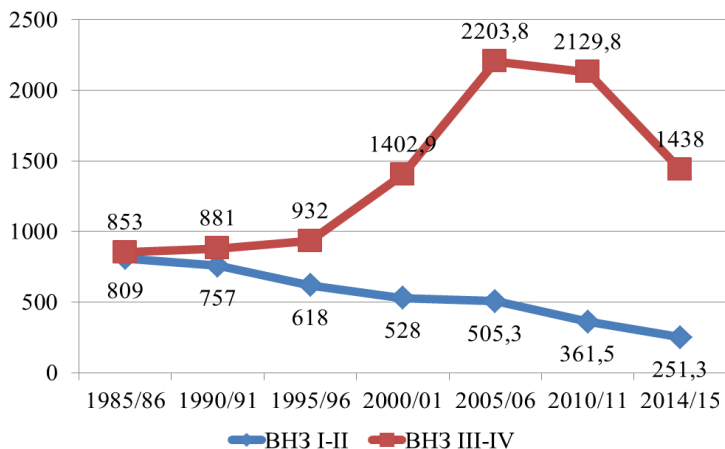

Рис. 6 Чисельність студентів вищих навчальних закладів України [12]

Зменшення учнівського контингенту переважно пояснюється зниженням народжуваності в Україні у 1990-х рр. Хоча, починаючи з 2002 року, спостерігається зростання кількості новонароджених (у 2001 – 385,1 тис. осіб, а у 2015 – 411,8 тис. осіб), Україна не досягла рівня 1991 року, коли було народжено 631 тис. немовлят [12]. Таким чином, у найближчій перспективі не слід очікувати зростання кількості абітурієнтів. За даними, представленими у збірнику «Освіта в Україні» (рис. 7), найменша кількість абітурієнтів припадає на 2018-2020 рр [2].

Крім скорочення кількості студентів, яке обумовлене низькою народжуваністю, в останні роки посилюється вплив нашої молоді за кордон на навчання. За даними CEDOS, у 2015 р. за кордоном навчалася 53 тис.

українських студентів, що еквівалентно сукупній чисельності двох потужних вітчизняних університетів (Львівської політехніки та КПІ) або загальній чисельності студентів Рівненської і Волинської областей [13].

Так, українські абітурієнти є стратегічно важливим джерелом доходів для польських університетів, адже складають 42% від усіх іноземних студентів в Польщі [13]. Серед найбільш бажаних для навчання країн також були Німеччина, Росія, Канада, Чехія, Італія, США, Іспанія, Франція, Австралія, Великобританія [14].

Як показують результати загальнонаціонального опитування студентів, проведеного 5-12 березня 2015 р. Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва та фірмою «Юкрейніан соціолоджі сервіс» більшість студентів (69%, а у 2011 було 55%) хотіли б навчатися за кордоном (найбільше – тих, що навчаються за технічним профілем, майже 80%).

Основна перешкода навчанню за кордоном – нестача коштів (на це вказали 71% студентів, у 2011 році було 52%) та недостатнє знання іноземних мов (37,5%, у 2011 році – 34%) [15].

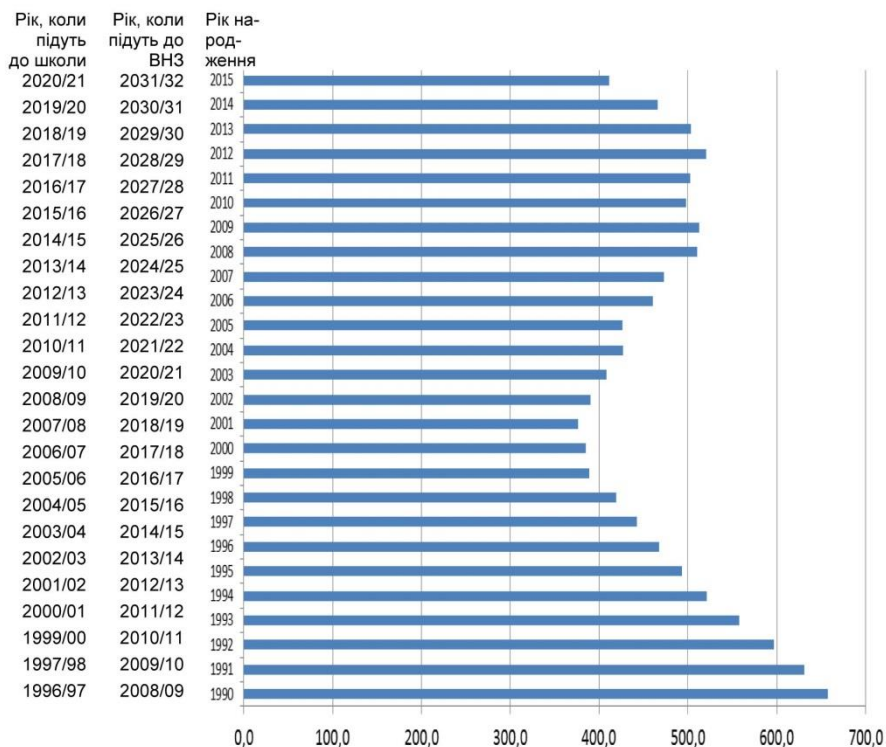

Рис. 7 Оцінка впливу народжуваності на кількісні показники освіти [2]

Хоча привабливість вітчизняної вищої освіти є не дуже високою, отримання диплому про вищу освіту є пріоритетною метою більшості випускників шкіл. Про це свідчать наступні статистичні дані: у 2015/16 рр було випущено зі шкіл 323064 учнів, а до ВНЗ III-IV рівнів акредитації вступило 259904 абітурієнта, що становить майже 92%, для порівняння у 2014/2015 рр було випущено 361110 учнів, а вступило до ВИШів – 80,8% [16, 17]. Така ситуація дозволяє нашій країні займати високі рейтинги за охопленням населення вищою освітою. Однак за одним із найбільш показових і широко застосовуваних кількісних показників якості – чисельністю учнів/студентів на 10 (або 100) тис. на жаль Україна почала випадати зі світового тренду. В Україні тенденція зростання показника студентів на 10 тис. населення спостерігалася до 2007 р., після чого відбувається різке скорочення. Якщо у 2007 р. на 10 тис. населення припадало – 603 студенти, у 2013 – 451 то у 2015 р. – уже 374 (рис. 11). Для порівняння, у 2012 р. на 10000 населення в Україні припадало 476 студентів, тоді як показники більшості країн із високим та середнім рівнем розвитку перевищували цифру 600: Республіка Корея (699), США (689), Аргентина (673), Білорусь (641), Литва (632), Австралія (602) та ін [11].

Розглянемо також інші кількісні показники вищої освіти в Україні (табл. 2). Як бачимо за останні п'ять років відбулося суттєве скорочення кількості закладів вищої освіти (з 813 у 2010 році до 659 – у 2015 році) [17]. Дискусії про доцільність існування великої кількості вищих навчальних закладів в Україні та необхідність їх скорочення значно активізувалися у останній час. Так, на думку урядовців, «боротьба за якість освіти неможлива без закриття тих навчальних закладів, які не забезпечують належну якість» [18].

Таблиця 2

Кількісні показники вищої освіти в Україні (побудовано за [17, 19])

Показники	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016
Кількість закладів - усього, од	854	805	785	767	664	659
у тому числі за формами власності державною та комунальною приватною	666 188	633 172	619 166	609 158	520 144	525 134
у тому числі I-II рівнів акредитації III-IV рівнів акредитації	505 349	479 326	469 316	458 309	387 277	371 288
Кількість студентів усього, осіб	2491288	2246363	2106174	1992882	1689226	1605270
Прийнято, осіб	521114	409541	427874	428356	361110	323064
Випущено, осіб	654670	609033	595251	560381	484482	447418

Як показують статистичні дані (рис. 8), у 1990/91 навчальному році в Україні налічувалося 142 заклади III-IV рівня акредитації, тоді як у 2014/2015 їх кількість сягнула 277. Найбільшої кількості навчальних закладів III-IV рівня акредитації українська система вищої освіти досягла у 2008/2009 році (353) [17, 18].

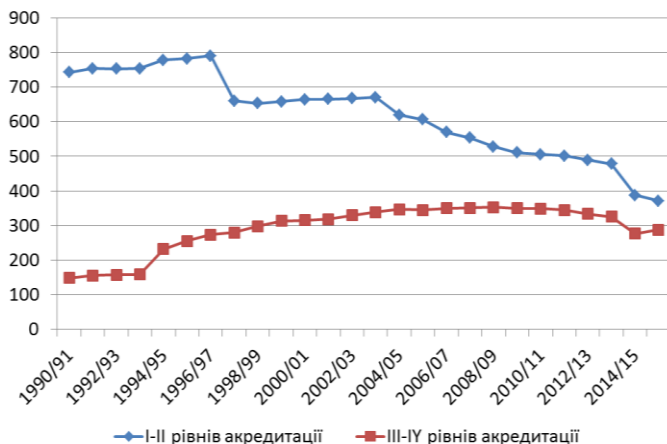

Рис. 8 Динаміка кількості ВНЗ III-IV рівня акредитації (1990-2015 pp) [17]

Станом на грудень 2015 року в Україні існувало 393 ВНЗ III–IV рівнів акредитації. У це число входять державні, комунальні та приватні ВНЗ, а також їхні філії, які є окремими юридичними особами. Більшість з них мають менше 1000 студентів денної форми. Четверть ВНЗ має менше 100 студентів денної форми навчання. У 102 ВНЗ на заочній формі навчається більше студентів, ніж на денній. Це переважно ВНЗ приватної форми власності, а також ВНЗ, підпорядковані МВС та переведені з окупованих територій. У 29 ВНЗ денної форми немає взагалі. Приватні ВНЗ переважно невеликі — майже усі вони мають менше 1000 студентів денної форми навчання. Як показують різноманітні дослідження суспільної думки, зменшення кількості ВНЗ часто пов'язують із підвищенням якості вищої освіти. Однак цей зв'язок залишається недоведеним [2].

Процес скорочення ВНЗ не є новаторством нової влади, курс на оптимізацію розпочав ще Дмитро Табачник. Однак попередній міністр пояснював це необхідністю скорочення витрат держбюджету, а нова влада вважає припинення діяльності ВНЗ своїм досягненням у боротьбі за якість освіти [18].

Високий інтерес нашої молоді до вищої освіти — явище позитивне, і його слід обов'язково підтримувати. Однак все частіше лунають вислови про доцільність масового отримання дипломів магістра, адже майже 85% випускників професійної освіти стають магістрами. Можливо, буде кориснішою і для самих здобувачів освіти, і для галузі освіти, і для всієї економіки переорієнтація молоді на здобуття кваліфікації нижчих рівнів: молодшого бакалавра та бакалавра. Це не потребує особливих коштів, необхідно лише підтримати навчальні заклади початкової і базової професійної освіти — створити для них організаційні та фінансові умови [11].

Не можна оминати увагою один з найбільш впливових чинників розвитку освіти і науки – рівень їх фінансування. В Україні, після прийняття нового Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. № 1556-VII, вищі навчальні заклади отримали автономію, яка «базується на ідеї університетської

автономії, що означає більшу самостійність вузів у фінансовій, економічній та організаційній сферах діяльності». Фінансування державних ВНЗ відповідно до ст. 71 Закону України «Про вищу освіту» здійснюється за рахунок коштів державного бюджету на умовах державного замовлення на оплату послуг з підготовки фахівців, наукових і науково-педагогічних кадрів та за рахунок інших джерел, не заборонених законодавством, з дотриманням принципів цільового та ефективного використання коштів, публічності та прозорості у прийнятті рішень [19].

Одним з найважливіших показників розвитку освіти вважається відсоток її фінансування від ВВП. Частка фінансування освіти від ВВП у цілому протягом 2007–2014 рр. коливалася на рівні 7,23–8,48%. Протягом останніх років в умовах консолідації державних фінансів, зниження частки державного сектору в економіці, в тому числі видатків на освіту зазначене співвідношення зменшилося до 6,9% у 2014/2015 р. і 6,4% ВВП у 2015/2016 р. У 2016/2017-му прогнозується їхнє подальше зниження до 6% ВВП [20].

В Україні знизилися видатки на фінансування вищої освіти з 3,5% ВВП у 2009 р. до 2,7% у 2014-му, і очікується подальше їх падіння до 2,3% ВВП у 2016-му. Незважаючи на істотне зменшення державного фінансування, за загальним відносним показником рівня видатків на вищу освіту Україна випереджає Об'єднане Королівство, Нідерланди, Швецію, Ізраїль, Францію, Німеччину і багато інших країн, що посідають значно вищі місця за показником якості вищої освіти [20]. Таким чином, фінансування освіти залишається неефективним. В Україні більша частка бюджетних коштів витрачається на поточне фінансування ВНЗ, капітальні видатки 1 у структурі їх витрат становлять лише 4,1 %, у той час як у країнах ОЕСР у середньому – 9,1 %, Іспанії — 20,6 %, Нідерландах — 13,9 %, Японії — 13,0 %, Словенії — 12,9 %, Польщі — 12,7 %, Австралії — 10,1 % [12]. Більша частина бюджетних коштів, що асигнуються на фінансування вищої освіти в Україні, витрачається на оплату праці та комунальні послуги (близько 70 %) [21]. Програми розвитку освіти мають впроваджуватись на підставі таких основних принципів: розширення доступу до освітніх послуг, підвищення їх якості та ефективності. Для виконання відповідних завдань необхідно знати вартість навчання одного учня для впровадження ефективного фінансування навчальних закладів різних типів.

Основні напрямки реформування вітчизняної освіти в цілому та механізмів її фінансування зокрема визначені Національною стратегією розвитку освіти в Україні до 2021 року [22], який передбачає перехід у фінансуванні навчальних закладів від принципу утримання навчальних закладів до принципу формування їх бюджетів, виходячи з чисельності контингенту; оптимальне та цільове використання переваг ринкової економіки і сучасних технологій для досягнення інноваційного розвитку освіти та виконання її основних функцій; багатоканальне фінансування освіти через запровадження системи субсидій, грантів, кредитів, їх поєднання та диференціації в розрізі категорій отримувачів цих коштів (їх соціальне становище, стан здоров'я, згода на відпрацювання після закінчення навчання тощо). Успішна реалізація цих завдань дозволить не лише підвищити ефективність державних витрат на вищу освіту без суттєвого збільшення їх

частки в консолідованому бюджеті, а й узгодити розвиток вітчизняної вищої освіти з загальносвітовими тенденціями.

Таким чином, за результатами проведеного дослідження можна зробити наступні висновки. В умовах глобалізованого світу Україна зможе бути конкурентоспроможною лише примножуючи свою інтелектуальну власність, сферу знань в основі яких – розвиток освіти, науки та інновацій. На жаль, система освіти України, як і інші сфери суспільного життя знаходиться в кризових умовах. У зв'язку з тим, що держава неспроможна забезпечити достатній рівень фінансування освіти, збереження існуючого науково-освітнього потенціалу та його розвиток стає прерогативою навчальних закладів. Перед ними постають питання пошуку додаткових джерел фінансування, більш активної співпраці з роботодавцями, врахування вимог ринку праці при підготовці спеціалістів, забезпечення високої якості освітніх послуг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України; [редкол.: В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), А. М. Гуржій (заст. голови), О. Я. Савченко (заст. голови)]; за заг. ред. В. Г. Кременя. — Київ: Педагогічна думка, 2016. — 448 с. — Бібліогр.: с. 21. — (До 25-річчя незалежності України).
2. Освіта в Україні / заг. ред. Є. Стадний. — Київ: вид-во CEDOS. — 2016. — 84 с.
3. Каленюк І. С. Сучасні ризики розвитку вищої освіти в Україні / І. С. Каленюк, О. В. Куклін, В. А. Ямковий // Економіка України. — 2015. — № 2. — С. 70–83.
4. Кримець Л. Стратегії глобального управління науково-освітнім простором у контексті інтернаціоналізації / Л. Кримець // Філософія освіти. — 2015. — № 2 (17). — С. 193-209/
5. Жилияєв І. Б. Вища освіта України: стан та проблеми / І. Б. Жилияєв, В. В. Ковтунець, М. В. Сьомкін. — Київ: Н.-д. ін-т інформатики і права Нац. акад. правових наук України; Ін-т вищої освіти НАПН України, 2015. — 96 с.
6. Модернізаційні процеси в освіті та суспільстві: психотехнології супроводу: [монографія] / за ред. П. Д. Фролова; НАПН України, Ін-т соц. та політ. психології. — Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. — 312 с.
7. Позиція України в рейтингу країн світу за Індексом глобальної конкурентоспроможності 2015-2016. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://edclub.com.ua/analytika/pozyciya-ukrayiny-v-reytingu-krayin-svitu-za-indeksom-globalnoyi-konkurentospromozhnosti-0>
8. Позиція України в рейтингу країн світу за Індексом глобальної конкурентоспроможності 2016-2017. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://edclub.com.ua/analytika/pozyciya-ukrayiny-v-reytingu-krayin-svitu-za-indeksom-globalnoyi-konkurentospromozhnosti-1>.
9. World Economic Forum, The Global Competitiveness Report 2016–2017 — <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-index/competitiveness-rankings/>
10. Купе Т. Оцінюючи Україну: Місце серед 40 Найкращих Країн за Індексом Глобальної Конкурентоспроможності / Т. Купе, Ю. Махоніна. — [Електронний

- ресурс]. – Режим доступу: http://voxukraine.org/2016/02/16/evaluating-ukraine-top-40-of-the-global-competitiveness-index-ua/#_ftn1.
11. SOS: освіта в зоні ризику / Ірина Каленюк, Олег Куклін, В'ячеслав Ямковий. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua/EDUCATION/sos-osvita-v-zoni-riziku-.html>.
 12. Статистичний щорічник України за 2015 рік / За ред. Жук І. М. – Київ: Державна служба статистики України, 2016. – 574 с.
 13. 13 Стадний Є. Українські студенти у закордонних ВНЗ: карти / Є. Стадний. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.cedos.org.ua/uk/osvita/ukrainski-studenty-u-zakordonnykh-vnz-karty
 14. Стадний Є. Кількість студентів-українців закордоном / Є. Стадний. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cedos.org.ua/uk/osvita/kilkist-studentiv-ukraintsv-za-kordonom>.
 15. Вища освіта в Україні: громадська думка студентів. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dif.org.ua/ua/publications/press-relizy/visha-osvita-v-ukraini-gromadska-dumka-studentiv-.html>.
 16. Демографічна та соціальна статистика / Освіта – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
 17. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2015/16 навчального року / Відповідальний за випуск О. О. Кармазіна. – Київ: Державна служба статистики України, 2016 – 170 с.
 18. Мулявка В. Нова освітня політика: якість та рівний доступ? / В. Мулявка. – <http://commons.com.ua/nova-osvitnya-politika-yakist-ta-rivnij-dostup/>
 19. Закон України "Про вищу освіту" від 1 липня 2014 року № 1556? VII // Відомості Верховної Ради України (ВВР). — 2014. — № 37—38. — ст. 2004 [із змінами та доповненнями] [Електронний ресурс] // Верховна Рада України: [сайт]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556?18>
 20. Фінансування освіти: скільки, кому і як? // «Дзеркало тижня. Україна» – 2016 – №28. – <http://gazeta.dt.ua/finances/finansuvannya-osviti-skilki-komu-i-yak-.html>
 21. Землянкін А. І. До питання про стан наукової сфери та її фінансове забезпечення в Україні / А. І. Землянкін, І.Ю. Підоричева, В.Д. Чекіна // Економіка промисловості. – 2013. – № 1-2. – С. 117-122. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econpr_2013_1-2_17
 22. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013/paran10#n10>